

Kolumna prvog zamjenika visokog predstavnika Tamira Wasera: Priča o tri grada

Nakon tri godine provedene u Bosni i Hercegovini gdje sam radio u Američkom veleposlanstvu i OHR-u, moju pozornost su zaokupila tri grada – Srebrenica, Brčko i Mostar. Sva tri grada su lokacije na kojima su se vodile žestoke borbe i na kojima su tijekom rata počinjeni strašni zločini. Od tada se situacija u tim gradovima razvijala u tri različita pravca i svaki simbolizira izazove s kojima se Bosna i Hercegovina suočava više od 19 godina nakon svršetka rata.

Najstrašniji zločini u Europi nakon svršetka Drugog svjetskog rata počinjeni su u Srebrenici u srpnju 1995. godine kada je više od 8 000 osoba, uglavnom muškaraca i mladića, sustavno i brutalno ubijeno. Od tada, Srebrenica nastoji privući povratnike i promovirati pomirenje. Za veliku većinu u Bosni i Hercegovini, Srebrenica se nađe u žiži zanimanja samo nekoliko dana mjeseca srpnja, no građani koji tamo žive svakodnevno vode borbu za preživljavanje. Načelnik općine, Čamil Duraković, utvrdio je ekonomski rast kao ključni faktor za budućnost općine, ali investicije sporo dolaze u ovo područje. Ovo je djelomice prouzročeno udaljenom lokacijom na kojoj se nalazi Srebrenica i nedostatkom obnovljene infrastrukture, no Banja Luka nije pružila pomoć, posebice u slučaju Banje Guber i drugih razvojnih projekata. Unatoč upornim zahtjevima, premijerka Republike Srpske odbila je sastati se s rukovodstvom grada. Duraković je za dužnost zamjenika načelnika odabrao zvaničnika srpske nacionalnosti, što je dobrodošao potez u smislu promoviranja pomirenja, ali većina građana Srebrenice živi u paralelnim svjetovima, uz potpuno drugačije razumijevanje povijesti. Iako pripadnici oba naroda imaju jednake ciljeve – žele zapošljavanje, sigurnost i bolju budućnost za svoju djecu, kao što to žele i građani u brojnim drugim mjestima diljem BiH, malo ljudi shvaća da se ti zajednički ciljevi najbolje mogu realizirati zajedničkim radom na boljoj budućnosti.

Status Brčkog je u Daytonu prepušten arbitraži, s obzirom da se to pitanje nije moglo riješiti tijekom mirovnih pregovora. Konačnom odlukom uspostavljen je distrikt koji se nalazi pod suverenitetom Bosne i Hercegovine, a čiji teritorij je kondominij koji istodobno pripada i jednom i drugom entitetu. Brčko je višestruko uspješan primjer – obrazovanje je multietničko, građani koji su tijekom rata bili raseljeni vratili su se u svoje domove, a pripadnici svih etničkih skupina zajednički rade u organima vlasti. No, Brčko se suočava sa stvarnim izazovima, posebice s

korupcijom. Mala površina Distrikta i velike ovlasti čine ga podložnim korupciji. Kao i u drugim dijelovima BiH, korupcija ugrožava povjerenje građana u institucije, onemogućava pružanje kvalitetnijih usluga i usporava ekonomski rast s obzirom da se novac koristi za plaćanje političkih usluga. Ukoliko BiH želi prosperirati, mora poduzeti daleko ozbiljnije napore da onemogući, istraži i kazni slučajeve korupcije.

Mostar je primjer kako politička klasa aktivno podrija napredak u BiH. Nakon rata, Mostar se razvio u dva politički zasebna područja – jedno dominantno bošnjačko i jedno dominantno hrvatsko – a ratne linije su ostale kao granice između tih područja. U 2004. godini, nakon opsežnih međunarodnih napora na stvaranju funkcionalnog i jedinstvenoga grada Mostara, zbog nespremnosti stranaka koje su bile uključene u rad Povjerenstva za Mostar da postignu konsenzus po određenim pitanjima, tadašnji visoki predstavnik bio je prisiljen da sam donese rješenje. Od samoga početka, lokalne stranke, pod vodstvom SDA i HDZ BiH, krivile su Statut za probleme u Mostaru, a istodobno ga nisu u potpunosti provodile. Nikada mu nisu dale priliku da propisno funkcionira. Ako im se Statut nije svidao, mogle su ga mijenjati. Gradsko vijeće je uvijek imalo ovlasti da mijenja Statut ako je imalo bolju ideju o tome kako organizirati grad. No, umjesto da rade na unapređenju prilika u gradu za sve građane, politički lideri su krivili međunarodnu zajednicu za probleme ovoga grada, istodobno se vrlo dobro pobrinuvši za same sebe.

Dok su se građani Mostara borili da ponovno izgrade u ratu devastirane objekte, politički lideri, iz oba naroda, njihovi prijatelji i obitelji su se prilično dobro materijalno osigurali.

Gotovo dvije godine ovaj grad je bio bez funkcionalnog Gradskog vijeća. To je rezultiralo reduciranim uslugama građanima, poteškoćama u investiranju i nemogućnošću otvaranja novih radnih mjesta. To je situacija koja se u potpunosti mogla izbjeći. U 2010. godini, Ustavni sud BiH donio je odluku da su određene odredbe u sustavu za izbor Gradskog vijeća neustavne. Ali, ni jedna politička stranka nije poduzela nikakve mjere da riješi ovo pitanje. Nakon što su se više od šest godina žalili kako je OHR pogriješio nametnuvši Statut gradu, oni su zahtijevali da OHR riješi problem, umjesto da iznesu vlastite ideje.

Moj prethodnik u OHR-u otpočeo je proces posredovanja u iznalaženju rješenja za ovaj problem. Na samome početku, većina stranaka se složila s izvjesnim načelima, od kojih je najvažniji bio taj da će Mostar ostati jedinstven grad, uz određen stupanj kontrole ispod razine grada. Ali SDA i HDZ BiH su od samog početka odbijale da se ozbiljno angažiraju u ovom procesu. Na kraju je šest stranaka u suradnji s OHR-om utvrdilo okvirni dokument koji je mogao služiti kao temelj za daljnje razgovore. Dokument je predviđao multietnička izborna područja čije granice su prelazile rijeku, s povećanim odgovornostima za gradska područja. To je bio dobar početak i lokalni zvaničnici koji su pomagali u pregovorima preuzeli su velike osobne rizike. Nekolicini njih su upućivane prijetnje zbog toga što su radili na ovome planu. Ali, ovo nije odgovaralo strankama SDA i HDZ BiH. One su željele više za sebe.

Već dulje od godinu dana, nijedna od ove dvije stranke nije željela ozbiljno razgovarati. Predlagali su neizvodive ideje, ideje koje nisu u skladnosti s Ustavom Federacije, ideje koje ne mogu privući dovoljnu potporu u Parlamentu. Nijedna stranka nije predložila viziju za Mostar korisnu za sve, u kojoj bi se vidjelo kako grad može da se razvija i prosperira i služi kao pokretač rasta. Usredotočili su se samo na to koji model bi im osigurao kontrolu nad najvećim resursima, umjesto da se fokusiraju na to kako izgraditi bolji Mostar za buduće generacije.

Središnje izorno povjerenstvo je konstatiralo da je još uvijek moguće održati izbore u Mostaru u isto vrijeme kada i opće izbore, ukoliko se pravni okvir uspostavi do 12. kolovoza. Još uvijek ima vremena da Parlament djeluje. Imajući u vidu kratak rok, najbolja opcija bi bila da Parlamentarna skupština BiH usvoji amandmane na Izborni zakon, koji će važiti za ove izbore, kako bi se ove godine održali izbori za Gradsko vijeće koje bi imalo mandat do 2016. godine. Glavni zadatak tog vijeća bio bi da se usvoje potrebne izmjene Statuta i izradi funkcionalan okvir za upravljanje Mostarom. To nije tako teško ako bi se stranke ozbiljno angažirale i ostavile po strani svoje maksimalističke stavove.

Srebrenica, Brčko i Mostar simboliziraju ono što ovoj zemlji treba da bi se razvijala i bila uspješna. Pomirenje s nasljeđem iz prošlosti, jačanje ekonomskog rasta, borba protiv korupcije i stavljanje potreba građana ispred finansijskih interesa političara. Ništa od toga nije lako, ali ja sam se susretao sa građanima ove zemlje iz svih naroda koji su to spremni raditi. Međutim, ukoliko ti pametni, napredni, kreativni građani ne preuzmu aktivniju ulogu u oblikovanju budućeg pravca kojim će ići ova zemlja, ne treba da očekuju da neko drugi to uradi umjesto njih.